

Dieren uit de diepvries

WIE SPINNEN, KEVERS en vlinders wil bewaren, moet die drogen en opprikken. Vissen en slangen doen het goed in alcohol, en vogels en zoogdieren kunnen met gratie worden opgezet. Wel moet men hiervoor de ingewanden verwijderen, het vel looien of drogen, en het lijf met zaagsel, kunststof of uitgeplozen touw opvullen en dichtnaaien. Het Nationaal Natuurhistorisch Museum in Leiden heeft hiervan duizenden voorbeelden. In metalen kasten staan ze per soort gerangschikt: paradijsvogels met veren als moiré-zijde, leeuwen, zebra's en ijsvogels met blauwe borst. Ze zijn voor het publiek nog niet te bezichtigen. Pas in 1997, wanneer het museum een eigentijdse behuizing krijgt, zal de collectie toegankelijk zijn. Nu is het uitsluitend een studieverzameling: een plek voor wetenschappers en biologiefreaks.

Bij 'behoud van cultureel erfgoed' denkt men niet snel aan voorwerpen van natuurhistorische aard – aan biologische en geologische collecties. Toch behoort van alle museale verzamelingen

de biologische collectie tot de gevoeligste, en dat is gezien het organische materiaal niet verwonderlijk. De meest voorkomende bedreiging is aantasting door vraat: het door toedoen van insecten aftakelen van dode organismen. Om de vernietigende werking van spekk-, tapijt- en pelskevers, kleermotten en stofluizen te verhinderen, worden de objecten na bestudering (en dus menselijk contact) onmiddellijk ontsmet. Dit gebeurt door ze voor ongeveer een dag of zeven in te vriezen. Eventueel in de pels of veren gekropen insecten overleven die koude niet. Uitzonderlijker is een vorm van vraat in het Natuurmuseum Groningen. Hier ging een gezin muizen 's nachts op strooptocht en ontdeed hun opgezette en geëxposeerde verwanten van de vuling om een nest te kunnen bouwen. 's Ochtends restten er van de knaagdieren in de tentoonstelling wat losse velletjes en kraalogen op steeltjes.

Het Nationaal Natuurhistorisch Museum kent nog geen tentoonstellingscollectie. Vanaf het ontstaan in 1820 is de

verzameling uitsluitend op de wetenschap gericht geweest. De gewervelden zijn indertijd nooit 'om het mooi' opgezet. Het ging om de informatiewaarde van de voorwerpen en niet om hun schoonheid. Vanuit praktische overwegingen als hanteerbaarheid en ruimtebeperking werden veel organismen zelfs niet opgezet, maar als een soort van 'worstjes' aangeleverd: de zogenaamde 'balgen'. Zo heeft men dozen vol oengepakte vogeltjes en kasten met karig gevulde tigers – ze lijken platgewalst.

Met het oog op het nieuwe publieksmuseum zal daarin verandering komen. De tentoongestelde voorwerpen zullen esthetisch bevredigend moeten zijn. Een deel van de collectie wordt daarom opnieuw opgezet en tentoonstellingsgereed gemaakt: pelzen worden gewassen, veren afgezogen en in lege oogkassen worden nieuwe glazen bollen geprikt met stralende blik.

De zogenaamde 'Burchell zebra' blijft echter zoals hij is: houderig en buiten proporties. Het in de natuur uitgestor-

Links: de 'Burchell zebra', een typisch 19de-eeuwse manier van opzetten. Opmerkelijk is het bolle lijf van het dier. Linksonder: opgeprikte vlinders achter glas. Rechts: kolibri's, niet op de gebruikelijke manier opgezet maar bewaard in de vorm van ruimtebesparende balgen. Alle foto's: Nationaal Natuurhistorisch Museum, Leiden.

ven beest werd in de negentiende eeuw in Afrika verzameld en als gelooid huid naar Nederland verzonden. Exacte maten van het lijk werden, zoals dat tegenwoordig gebruikelijk is, niet genomen en foto's van de zebra in het wild waren niet voorhanden. Het lijf werd daarom zonder kennis van zaken zo maximaal mogelijk opgevuld. De huid moest strak staan en nergens lubberen. Omdat deze wijze typerend is voor de negentiende-eeuwse manier van prepareren, is besloten om de Burchell zebra niet te 'corrigeren'. Men heeft dus gekozen voor de geschiedenis en niet voor esthetiek. Terwijl beesten tegenwoordig in volle actie en zeer natuurgetrouw kunnen worden opgezet, zal deze zebra in 1997, met een doorgezakt been en een te dik achterwerk, trouw wachten op zijn eerste bezoekers.

Met dank aan René Dekker, conservator vogels, Nationaal Natuurhistorisch Museum, Leiden. Literatuur: Roelofs, W. en A.W. Brokerhof e.a., 'Conservering van natuurhistorische collecties', CL Themadag, nr 22, Centraal Laboratorium, Amsterdam 1993.